

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

IX. Vtrum cum cœlo, terra, & aliis elementis tempus etiam fuerit
concreatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

forma, id est, per ornatum, & varietatem rerum, quæ ex elementis postea facta sunt.

20.
Ad in. cum
Sap. 1. in
eod. num. 3.

Vide autho-
rem in me-
taphysica
disp. 13. sect.
2. ad 29.

Atque in eodem sensu dixit Sapiens, Deum creasse orbem ex materia inuisa, vel, vt alij legunt, informi, vt monet Aug. lib. de Fide, & Symbol. cap. 2. Elementa enim, & præsertim terram, & aquam prout formationem, & ornatum mundi præcesserunt, vocat materiam inuisam. Materiam quidem, quia ex illis produxit Deus omnia multa, quibus vniuersum ornatur, sic enim elementa materiam, ex quibus multa fiunt, appellamus. Vnde cum orbis terrarum dicitur ex illa materia creatus, perinde est, ac si diceretur perfectus, & consummatus: aut nomine orbis terrarum intelliguntur res omnes, quæ in hoc inferiori orbe, terra scilicet, mari, & aëre creatae sunt. Dicitur autem illa materia inuisa eadem ratione, quia dicitur inanis, & inuisibilis, vt explicatum est: vel si legatur informis, intelligitur de informitate, vel (vt ita dicam) deformitate accidentali, quam habebat, quando tenebræ erant super faciem abyssi, & quando erat vacua, & ornatu multorum carebat. Addo etiam posse gratis dari, testimonium hoc de materia prima intelligi, quæ secundum se inuisibilis, & informis est, & ex illa dici potest creatus orbis terrarum, id est, corporeus, etiam quoad simplicia corpora. Non quia materia præexistit creationi simplicium corporum, sed quia etiam in primo instanti creationis ex illa composita sunt, & per eandem actionem suo modo creata. Nam materia secundum se forma caret, & ordine naturæ illi supponitur, & ideo ex illa magis, quam ex forma dicuntur creari, quæ ex vtraque fuerint per creationem composita. Et huc spectat opinio Augustini, quod materia informis ordine naturæ, non durationis præcesserit: est enim hoc verum respectu eorum corporum, quæ immediate per creationem facta sunt. Et potest accommodari huic testimonio, non verò verbis Genesis, quibus dicitur terra cum cælo producta, vt satis ostensum est.

Alterare
sponso ad
eundem lo-
cutum.

21.
Ad loc. ex
Hebr. 11. in
sponso 2.

Iuxta hæc etiam exponenda sunt verba illa Pauli ad Hebr. 11. *Fide intell. gimus, aptata esse secula verbo Dei, vt ex inuisibilibus visibilia fierent.* Possunt enim vel ad ipsum opus creationis, quo Deus in principio cælos, & terram ex nihilo produxit: vel ad opus ornatus sex diebus factum accommodari. Et in priori sensu per secula intelligere debemus res omnes, quæ temporales sunt, & in præteritis seculis esse receperunt: hæc autem secula tunc aptata esse intelliguntur, cum primum esse inceperunt. Sic ergo ait, Deum solo verbo suo sine necessitate præiacentis materię aptasse, seu principium dedisse omnibus seculis, & rebus in illis existentibus. Vnde quod subiungit, *Vt ex inuisibilibus visibilia fierent*, sic exponitur: vt ex esse inuisibili, quod in diuinis ideis habent, in proprio esse producta, visibilia fierent. Ita exponit Diuus Thomas, & sequitur Ribera, & accommodatur melius rebus corporalibus, quæ proprie temporalia, seu secularia dicuntur. In quo sensu particula *ex*, non dicit habitudinem causæ materialis, sed efficientis, vel exemplaris. Posset etiam simpliciter exponi, vt ex inuisibilibus, id est, non extantibus, nec apparentibus, existentia in seipsis, ac proinde visibilia fierent, ita vt particula *ex* solum terminum à quo designet. In alio vero sensu dicuntur secula, id est, secularia corpora, & temporaria omnia in illis primis diebus primi seculi facta esse verbo Dei, vel proprie aptata, id est, congruenter disposita, & ornata, quod factum est in sex primis diebus per opera distinctionis, & ornatus, vt infra videbimus. Et merito dicuntur sic aptata, vt ex inuisibilibus visibilia fierent, quia prius elementa fuerunt inuisibilia, id est, non apparentia ob defectum lucis, per cuius productionem postea apparuerunt, & sic facta dicun-

tur visibilia: erant etiam elementa sine ornatu, & ex illis factæ sunt omnes istæ creaturæ visibiles, quæ ad ornatum, & pulchritudinem vniuersi pertinent. Ita Caietanus, & est probabilis explicatio.

CAPVT IX.

*Vtrum cum cælo, terra, cæterisque elementis
tempus etiam concreatum
sit.*

Hanc questionem tractant Theologi in 1. d. 2. & Diuus Thomas q. 66. 1. p. art. 4. Alen. 2. p. q. 14. memb. 2. & Albert. Magnus specialem fecit tractatum de quatuor coarctationibus, id est, de rebus in eodem æuo, seu simul factis. Aiunt ergo hi Theologi, quatuor esse coarctationes, seu simul à Deo factas, scilicet, Angelos, cælos, terram, seu materiam informem, & tempus. Et quia tria prima explicata sunt, de quarto breuiter dicere necesse est. Non videtur enim recte annuerari tempus cæteris coarctationibus. Primo, quia tempus non est per se factum, sed consequitur motum, estque veluti passio eius, ratione tantum formali ab illo distincta. Et loquendo communi modo de tempore, vt est communis mensura, in motu cæli tantum reperitur: sed motus cæli non est factus simul cum rebus alijs primò creatis: ergo neque tempus. Maior ex Philosophia supponitur. Minor autem probatur, quia motus non potest incipere in instanti intrinseco, quod primum sui esse vocant, sicut alix res permanentes creatæ sunt: ergo non potuit alijs rebus concreari, sed per realem durationem saltem vnius instantis alia præcedere debuerunt.

Secundo argumentor quod etiam plus quam per instans præcesserint, quia tempus non incipit, nisi quando sex dies creationis mundi, seu primus illorum incepit: sed primus dies non fuit coarctatus cælo, & terræ in principio creatis, neque secundum instans intrinseco, neque secundum extrinsecum, quod fit diei initium per vitium non esse eius: ergo nullo modo fuit concreatus: ergo nec tempus. Probatur minor, quia dies non incipit, donec lux creata est, vt constat tum ex initio Genesis, tum etiam quia dies consistit in lucis, & tenebrarum vicissitudine. At vero lux non fuit creata intrinsece in primo puncto creationis cæli, & terræ: nam in illo fuerunt tenebræ super faciem abyssi, & ad illas depellendas postea dixit Deus, *fiet lux*. Neque etiam potuit lux fieri immediate post illud instans, quia est res permanens, & instanti sit, instans autem non sequitur immediate post instans: ergo non potuit tempus incipere in primo instanti creationis rerum, sed ad summum ab alio instanti creationis lucis. Propter quod dixit Philo libro primo Allegoriarum in principio, necessario fatendum esse tempus posterius mundo esse, quippe quod mundi est effectus, nam cæli motus indicat, & naturam temporis.

Contraria nihilominus pars, & communis sententia suaderi potest, quia supra diximus, cælum & terram fuisse creata in principio temporis, & hanc interpretationem verborum illorum, *In principio creauit Deus*, &c. cæteris prætulimus, tantam primariam, & maxime literalem, etiam si alia non excludantur. Non potuit autem illud instans esse initium temporis, nisi in illo inceperit tempus, quia est sermo de initio durationis: ergo necessario asserendum est, tempus simul cum cælo, & terra incepisse, ac proinde simul cum illis concreatum esse. Et ob hanc causam dixit Augustinus lib. 11. de Ciuit. cap. 6. Mundum non esse

SVARI
de Angel
re G. d. d. d.
am. m. a.

D. V.

esse factum in tempore (vtique quod iam incepisset) sed cum tempore, nimirum simul cum mundo creato. Et in Imperfecto. Gen. cap. 3. licet disputando procedat, semper supponit quod fit in temporis initio, & cum tempore incipere. Vnde fit, vt etiam è conuerso, tempus concreatur cum re, quæ in eius initio fit, & esse incipit. Idemq; sentit lib. 5. Gen. ad liter. cap. 5. Et propter hanc rationem censeant aliqui omnino certum esse, tempus esse creatum simul cum celo, & terra in hoc sensu, vt idem fuerit initium celi, & temporis, quantum non eodem modo, quia idem momentum fuit initium intrinsecum celi, & aliarum rerum permanentium, temporis a. & motus solum extrinsecum.

Sed quia hoc in aliquo sensu potest esse certum, & in alio dubium, licet probabile, breuiter aduertendum est, aliud esse loqui de duratione præcise, aliud de tempore in generali, aliud in particulari de tempore physico, quod in successione continua alicuius physici motus consistit, ac denique aliud est specialissimum tempus (vt sic dicam) seu per antonomasiam, quod in motu celi collocatur. Deinde principium temporis dupliciter dici potest, scilicet, vel negatiue per respectum ad antecedentia, vel positiue respectu sequentium: priori modo dicitur principium, ante quod nihil præcessit, posteriori modo dicitur principium illud, quod non solum est ante aliud, sed etiam aliud post ipsum proxime sequitur.

Dico ergo primo, durationem aliquam non æternam fuisse aliquo modo concreatam cum Angelis, celo, & terra, eamque fuisse principium omnis durationis creatæ, vel negatiue, quia ante illam durationem nulla præcessit: vel positiue, quia principium durationis, quod tunc fuit, immediate post nostrum intelligendi modo, fuit in ratione durationis consummatum. Hæc assertio est, quidens ex Metaphysica supponamus, durationem realem comitari omnem rem existentem, esseque illi intrinsecam, & in re ab ipsa existentia minime distinctam, vt ex professo tractatum, & probatum est disput. 50. Metaph. sect. 1. & 2. Ibi enim ostendimus, durare, & existere solum differre connotatione quadam nostro intelligendi modo, quia existere dicitur res in primo momento, quo esse recipit: proprie verò durare non dicitur, donec intelligatur perseverare in existendo. Vnde in primo instanti productionis rei indiuisibilis, & per primum sui esse dicitur res existere, proprie autem nondum durare dicitur, licet dici possit incepisse in duratione sua. Sic omnes res creatæ sunt in principio durationis suæ, earumque duratio cum illis concreata est. Et ita est manifesta, & euidentis prima pars assertionis.

Secunda verò ex fide certa est. Quia omnis duratio creatæ, etiam si sit æternæ angelicum, vel duratio permanens rei corruptibilis, vel incorruptibilis, initium habuit saltem negatiuum, ita vt verissime dici possit, hanc durationem nunc esse, vel incepisse, & antea non fuisse: ergo omnis duratio creatæ habuit initium, & secundum tale initium cum rebus in principio creatis concreata est. Antecedens patet, quia nulla duratio creatæ fuit æterna, vt secundum fidem supra probatum est: ergo necessario incepit esse cum antea non esset, alioquin semper fuisset. Sed perturbare potest illud aduerbium *antea*, quod temporale est, & videtur connotare durationem præexistentem, quod repugnat: cum ante principium creationis rerum nulla duratio creatæ præcedere potuerit. Sed hoc nihil mouere debet, quia illud *antea* non dicit durationem realem præcedentem, sed imaginariam, vel quod perinde est) realem; non quæ fuit sed quæ esse potuisset. Vel etiam dici potest, illud *antea* connotare Dei æternitatem, quæ res, cum creantur

Suarez. de opere sex dierum.

ita durare incipiunt, vt in tota Dei æternitate vtique tunc non fuerint, nec illi coexistierint. Atque hoc durationis initium mundo concreatum sufficit ad veritatem dogmatis fidei, quod res creatæ non fuerint ab æterno, sed in aliquo initio temporis, id est, creatæ durationis, esse inceperunt.

Tertia verò pars assertionis de initio positiue declaratur, quia celum, & terra tale esse, taleque initium existendi per creationem acceperunt, vt ex vi illius in ipso esse permanere possent: ergo ex tunc durandi initium acceperunt. Item nostro modo intelligendi immediate post illud primum instans creationis propriè durarunt, in eodem esse permanendo: ergo in illo initium suæ durationis, seu permanentiæ acceperunt. Atque ita hæc pars etiam in æuo angelico, vel celesti locum habet: nam licet ipsum in se sit indiuisibile, eminenter habet permanentiam æquivalentem durationi diuisibili, ideoq; nostro modo intelligendi ratione distinguimus initium eius ab esse eius perfectio, & consummato in esse durationis, & sic dicimus concreari cum ipsa re æterna secundum initium suum, permanere autem per eundem rei conseruationem, & sic in ratione durationis compleri, non quidem secundum rem, quæ tota simul incepit, sed secundum nostrum intelligendi modum.

Dico secundò. Aliquod initium tam negatiuum, quam positiuum proprii temporis concreatum esse cum substantiis in principio creatis, id est, in primo instanti creationis earum. Declaratur assertio: nam hoc differt inter tempus propriè sumptum, & durationem creatam, quod duratio etiam creatæ abstrahit à successione reali, & formali, potestque esse indiuisibilis, virtute continens successione, ratione cuius concipi potest vt coexistens successioni imaginariæ, & habens aptitudinem ad existendum reali successioni. At verò tempus propriè significat durationem realem successione habentem. Vnde prior assertio propriè habet locum in duratione permanente, siue sit æuum, siue aliqua alia duratio, hæc verò ponitur de duratione successiua. Sic ergo certum est, non potuisse hanc durationem, seu tempus secundum proprium suum esse concreari in primo instanti creationis ipsis rebus creatis, vt conuincit prima ratio dubitandi in principio posita, quia in instanti non potest esse successio. Nihilominus tamen dicimus in assertione, tempus aliquod secundum suum initium concreatum esse. Quod vt probemus, distinguimus duplex tempus, vnum physicum, & continuum, aliud metaphysicum, seu intellectualem, & discretum. De priori dicemus in assertione sequenti. Hæc autem assertio propriè de posteriori proponitur. Nam hoc tempus in actibus intellectus, & voluntatis positum est, quatenus in eis quadam successio, & ab vno in alium transitus inuenitur. Sed probabilissimum est, actus intellectus, & voluntatis Angelorum simul cum ipsis incepisse: ergo in eis necessariò aliquod tempus incepit. Non potuit autem tunc incipere tale tempus quoad integræ successione suam, quia successio non potest esse in instanti, nec Angelus creatus cum aliquo actu potuit pro eodem instanti ad alium actum transire: nihilominus tamen in illo puncto incepit intrinsece realiter tale tempus, tam secundum respectum negatiuum, quia ante illud momentum nullum præcesserat instans talis temporis, quam secundum respectum positiuum, quia immediate post sequi potuit alius actus, & consequenter aliud instans illius temporis. Estque differentia inter hoc tempus, & physicum, quia non est continuum, sed discretum, & ideo ex indiuisibilibus durationibus componitur, ideoque potuit in illo primo creationis instanti dari intrinsecum initium talis temporis, quia tunc pri-

D 2

ma

7. Probatur 3. membrum.

8. 2. assertio eiusque sensus exponitur.

De tempore discreto præcedit, ac probatur prædicta assertio.

is, oppr
im, et

hom
eli
part

2

ma pars illius extitit. Et secundum hoc etiam tempus verificari potest dogma fidei, quod omnia facta sunt in temporis initio, & consequenter quod aliquod initium proprii temporis rebus ipsis creatis concreatum sit.

9. Dico tertio. Etiam de tempore existente in motu physico, & caelesti, probabili, ac vero sensu dici potest, incepisse cum rebus primo creatis, ac subinde cum illis concreatum fuisse. Hæc assertio dupliciter sustineri potest. Primo asserendo aliquem motum localem corporum in principio creatorum in illo primo instanti incepisse, eo modo, quo potest motus incipere in instanti, scilicet, extrinsece, & per vitium non esse. Et hunc modum difficile sustinere possunt, qui negant, celos fuisse creatos in illo instanti: sic enim tunc non potuissent incipere motus caelestes, cum fuerit postea prius creatum ipsum mobile. Si autem motus celi tunc non cepit, frustra, & sine fundamento dicitur incepisse vel in terra, vel in alio elemento, vel in materia informi. Quauis enim id non fuerit impossibile, nihilominus ita esse factum nullo modo sciri potest, quia neque scriptum est, neque ratione aliqua ostendi potest. Quod etiam confirmari potest ex his, quæ circa illa verba, *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, cap. 7. diximus, ubi ostendimus, licet nomine spiritus significetur aer, nihilominus necessarium non esse, ut verbum ferebatur motum localem significet, quia de nullo motu naturaliter id verificari potest, praternaturalem autem fingere superuacaneum est, quæ ratio in præfati etiam locum habet. At vero supposita nostra sententia, quod omnes celi in illo primo instanti creati sunt, optima ratione defenditur, atque asseritur, motum primi mobilis à principio creationis incepisse, ac proinde etiam tempus. Prout sentit D. Thom. dicta q. 46. art. 3. ad 3. Quia ex parte motus nulla est repugnantia, quod in eodem instanti extrinsece incipiat, in quo mobile incipit existere, ut per se notum est, nec etiam erat vlla difficultas ex parte primi mobilis in eo puncto iam creati cum tanta aptitudine ad motum circula rem, quantum nunc habet, & eandem habuit Angelus motor illius celi ab eodem instanti. Denique talis motus vel est naturalis illi celo secundum peculiarem eius naturam, ut aliqui volunt: vel saltem est consentaneus vniuersali naturæ, & ordini totius mundi, quia cum tempus illius motus sit vniuersalis, & prima mensura singulorum dierum, conueniens fuit, ut cum alijs rebus primis simul inciperet, eo modo, quo potuit. Ergo multum credibile est, motum celi, ac subinde tempus extunc incepisse. Et ex his, quæ de lucis effectione, & primi diei opere dicemus, hoc amplius confirmabitur. Quid autem de motibus aliorum celorum dicendum sit, postea videbimus.

Amicus autem iuxta id asseruit.

10. Quia vero, licet probabile sit, motum primi mobilis immediate post primum instans creationis factum esse, tamen id certum non est, ut libro sequenti capite secundo attingam, addendum censeo, etiam si non continuo, seu immediate post factus fuisset ille motus, nihilominus verè dici posse, celum, & terram, seu mundum factum esse in temporis initio, seu cum principio temporis, aut etiam cum tempore. Primam partem tradit D. Thomas dicta q. 66. art. 4. ad 3. dicit tamen, licet in eo casu tempus non esset in motu firmamenti, seu primi mobilis, necessarium esse, ut in alio motu existeret. Quod est quidem verum, si supponatur aliquod tempus successuum realiter fuisse ante motum celi. Nos vero dicimus, etiam sine hac suppositione posse initium temporis esse coæqueum creationi celi, & terræ. Quod ita breuiter declaro: nam in illo instanti, in quo celum factum est, talem locum acquisiuit per quandam momen-

Quo pacto sustineatur secundum autorem.

taneam actionem productiuam talis vbi, quæ licet facta fuerit consequenter ad creationem substantiæ celi, nihilominus in re distincta erat ab illa, ad eum modum, quo vbi distinguitur à corpore locato. In illa ergo comproductione vbi celestis fuit indiuisibile quoddam instans, quod de se sufficiens principium temporis erat, tum negatiue per respectum ad anteriora, quia ante illud instans, nullum tale præcesserat: tum etiam positiue respectu futurorum saltem de se, & secundum aptitudinem. Quia tale fuit illud instans, ut immediate post illud posset sequi tempus verum, & reale per amissionem illius primi vbi, & continuam aliorum acquisitionem per motum immediate post subsequentem. Nam hic motus esto de facto non fuerit semper possibilis fuit, & hoc satis est, ut illud primum instans dicatur esse principium temporis, utique quod fuit, vel esse potuisset: nam ratio principij non semper dicit actum, sed aliquando etiam aptitudinem. Quocirca licet ponamus ita fuisse productum mundum in illo instanti, ut in nulla creatura facta fuerit mutatio, vel successio realis per aliquam moram, nihilominus illa mora de se esset mensurabilis tempore, sicut nunc quies vni corporis per motum alterius corporis mensuratur. Et quauis in re non esset talis mensura, secundum nostram cogitationem potest apprehendi ut possibilis, & dicitur imaginaria successio, & secundum illam posset mundus, aut celum quantumcunque quiescens dici magis, aut minus durasse, & quiescere in tali loco, ex quo in illo creatum est. Ergo hoc satis est, ut & mundus dicatur creatus in temporis initio, & initium temporis saltem extrinsecum, & indiuisibile fuisse concreatum mundi informi.

Et per hæc satisfactum est rationibus dubitandi in principio positis. Ad primam enim scilicet, quod tempus, ut est ens reale successuum, non esse factum omnino simul cum celo, & terra, nihilominus tamen ratione sui initij dici concreatum illis. Et de facto etiam semper, & immediate post illud primum instans illis coexistit. Eademque responsio in secunda ratione locum habet. Quatenus vero in illa attingitur peculiaris difficultas, de creatione lucis, respondet D. Thom. dicta q. 66. a. 4. ad 2. quod sicut mundus prius fuit informis, quæ plene formatus, ita potuit esse, & tempus, quod perinde est, ac si diceret, etiam si in principio sol non esset, vel non luceret, potuisset moueri prima mobile, & in eo esse tempus informe ex defectu lucis, quod verisimum quidem est, de possibili loquendo. Quando vero, & quomodo & ipsa lux, & diuisio eius à tenebris facta fuerit, in principio libri sequentis dicemus.

CAPVT X.

Verum omnia corpora, etiam mista, tota, vniuersa dispositio in eodem momento simul cum celis, & elementis facta sint.

Præterquam ad opera singulorum dierum explicanda veniamus, operæ pretium est generatim exponere, quales illi dies fuerint, & quomodo à nobis concipiendi, & declarandi sint. Hoc autem potissime pendet ex alia questione, nimirum, an omnia opera, quæ in illis diebus facta narrantur, verè fuerint per temporalem successione effecta, vel omnia simul: vel eodem die facta fuerint, & propter aliquod mysterium & figuram ita narrentur, ac si diuersis diebus essent facta. Ratio dubitandi est. Primo, quia Eccl. 18. dicitur, *Qui vult in æternum, creauit omnia simul*. Dicens a. omnia, nihil exceptit: ergo non tantum corpora simplicia, sed etiam mista fuerunt simul in principio facta, & consequenter etiam terra fuit discoperata ag-